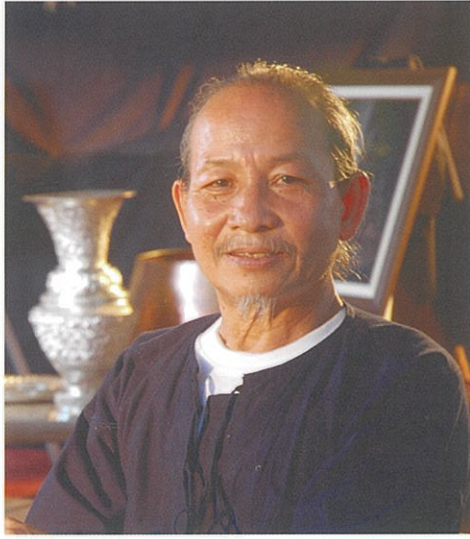

ครูดีแรก สืบทอดการ

คุณโลหะ เครื่องเงิน

ครูดีเรก สัทธการ
คุณโล๊ะ เครื่องเงิน

ชื่อ-สกุล นายดีเรก สัทธการ
 วัน เดือน ปี เกิด ๒๗ ตุลาคม ๒๕๓๘
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๗
 ที่อยู่ ๒๗ ถนนวัวลาย ซอย ๒ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
 โทรศัพท์ ๐๕๓-๒๐๑๐๕๓
 ที่ทำงาน ๒๗ ถนนวัวลาย ซอย ๒ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

บิดา-มารดา

ชื่อบิดา นายทองดี สัทธการ
 ชื่อมารดา นางบุญเรือง สัทธการ
ครอบครัว
 ชื่อภรรยา นางสุพรรณ สัทธการ

๐๓๑
 ๐๓๒

เกียรติคุณ/รางวัลที่ได้รับ

- ๒๕๔๖ บุคลากรเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียนดีเด่น ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒๕๔๖ เพชรราชภัฏ-เพชรลานนา โดยสำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
- ๒๕๔๙ ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๕
- ๒๕๔๙ ผู้มีผลงานดีเด่น ศิลปินพื้นบ้านและวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ สาขาทัศนศิลป์ (สื่อประสม)
- ๒๕๕๐ ผู้มีทักษะฝีมือโดดเด่นในงานศิลปะและหัตถกรรม โดยศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)
- ๒๕๕๒ รางวัลภูมิแผ่นดิน ปิ่นล้านนา สาขาประติมากรรม

ประวัติชีวิตและการศึกษา

ครูดีเรก สิทธิการ เกิดเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๓๘ ณ บ้านเลขที่ ๒๗ ถนนวิบูลย์ ซอย ๒ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๖ คน ของนายทองดีและนางบุญเรือง สิทธิการ เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ จากโรงเรียนศิริมิ่งคลานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สมรสกับ นางสาวสุพรรณ เคร่งครัด มีบุตร ๑ คน คือ นายอนุพงษ์ สิทธิการ

ประวัติการทำงาน

ครูดีเรก สิทธิการ หรือสล่าดีเรก เกิดและเติบโตมาในครอบครัวช่างดูแลโลหะสลักเงิน ชุมชนบ้านวิบูลย์ วัดศรีสุพรรณ แหล่งกำเนิดหัตถศิลป์เครื่องเงินขึ้นชื่อของจังหวัดเชียงใหม่ ชีวิตในวัยเยาว์ของครูดีเรกจึงแวดล้อมไปด้วยช่างดูแลลายฝีมือชั้นครู ให้ได้ซึมซับภูมิปัญญาพื้นบ้าน กอปรกับมีความชื่นชอบศิลปะ จึงเกิดเป็นความรักและสนใจ มรดกทางวัฒนธรรมแขนงนี้ หมั่นเรียนรู้ฝึกฝน จนชำนาญ สร้างสรรค์ชิ้นงานตามแบบอย่าง ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ

“เป็นงานในครัวเรือน สมัยก่อนเห็นพ่อแม่ปู่ย่าตายายทำอยู่ เราก็เห็นมาทุกวัน เริ่มทำได้ตั้งแต่อายุ ๕-๖ ขวบ ชอบศิลปะตั้งแต่เด็ก ตอนเรียนที่โรงเรียนประถมก็ชอบวาดรูป เขียนลาย ฝึกกับอาจารย์ที่โรงเรียน และฝึกกับลุงพี่ชายของแม่ ลุงแกะสลักเก่งด้วยก็ได้เรียนแกะสลักไม้กับลุงไปเรื่อย ๆ หลังออกจากโรงเรียน ตอนเข้ามมาจะทำงานต้องครัวกับแม่ก่อน ช่วงบ่ายจะไปเขียนรูป แกะสลัก กับลุง”

ครูติเรก ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า ในภาษาถิ่นล้านนาจะเรียก ดุนลาย ว่า **ต้องลาย** หรือ **ต้องครัว** หมายถึง การตีหรือรีดแผ่นเงินให้เป็นแผ่นบาง ๆ แล้วใช้เครื่องมือกดบนผิวหน้าโลหะให้เกิดเป็นรอยลวดลาย โดยใช้เครื่องมืออย่างง่ายที่หาได้ในท้องถิ่น เป็นอุปกรณ์ที่เคยใช้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ใช้ในการขึ้นรูป ได้แก่ กระบะรองตี ที่ทำด้วยชั้นผสมน้ำมันหมู ค้อนเหล็กหลากหลายชนิดและขนาด และเหล็กต่ง หรือเหล็กดุนลาย จากด้านใน อุปกรณ์ในการขัด เช่น แปรงทองเหลือง มะขามเปียก หินขัด น้ำ สีสําหรับอุดรอยร้าวของชิ้นงาน อุปกรณ์ในการแกะลาย ซึ่งก็คือ ค้อนหรือเหล็กมาบ สําหรับกดหรือดุนลายจากด้านนอก

๑

๒

๓

๑. กระบะรองตี
๒. ค้อนเหล็ก เหล็กต่ง
๓. อุปกรณ์ในการขัด
เช่นแปรงทองเหลือง
มะขามเปียก หินขัด น้ำ

แนวทางการสร้างสรรค์งาน

เอกลักษณ์งานศิลป์ฝีมือครูดีเรก มีได้อยู่ที่การรักษาขนบและลวดลายแบบดั้งเดิม หรือฝีมือที่ละเอียดลออ ผลงานที่วิจิตรตระการตาเท่านั้น หากครูดีเรกยังได้พัฒนารูปแบบ ลวดลาย วัสดุในการทำงานคุณโลหะสลักเงิน ให้มีความทันสมัย เหมาะกับยุคและความต้องการของตลาดมากขึ้น และยังเป็นการอนุรักษ์งานฝีมือ จากภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้ให้คงอยู่สืบไปด้วย แม้แต่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ก็มีการปรับเปลี่ยนให้หาง่าย และทันสมัย อย่างเช่น ทองแดง อลูมิเนียม ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน บ้างก็ผสมโลหะหลายชนิดเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มสีสัน เพิ่มมิติให้กับงานนั้น ๆ มากขึ้น รวมถึงลวดลายได้มีการนำลวดลายไทย และล้านนาแบบดั้งเดิมมาผสมผสาน กับศิลปะร่วมสมัย ออกจำหน่าย ขยายตลาดให้มากขึ้น อาทิ แผ่นภาพประดับตามโรงแรม ภาพเหมือนบุคคลสำคัญ ภาพเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ ภาพในวรรณคดี ภาพพุทธประวัติ โดยลวดลายร่วมสมัยที่รังสรรค์ จากฝีมือของครูดีเรกจะมีความเหมือนจริงในทุกรายละเอียด แตกต่างจากลายในสมัยก่อน หากต้องการ ดุนลายรูปช้าง ครูดีเรกจะใส่รายละเอียด ผิวหนัง เส้นขน ให้เหมือนจริงมากที่สุด

๑	๔
๒	๕
๓	๖

๑.- ๖.ครูดีเรก สิทธิการ ดุนแผ่นภาพรูปช้าง

ในระยะเริ่มแรกลูกค้าคนไทยไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก หากแต่ผลงานของครูดิเรกกลับได้รับคำชื่นชม และเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก จากการบอกเล่าปากต่อปาก กลายเป็นสินค้ายอดนิยมที่มียอดสั่งทำจากต่างประเทศ โรงแรมระดับ ๕ ดาวทั้งในเมืองไทยและเมืองนอก บรรยากาศการทำงานคุณโลหะ สลักลาย จึงกลับมาคึกคักอีกครั้ง ทำให้มีรายได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ครูดิเรกจึงเริ่มตั้งกลุ่มชาวบ้านบ้านบัวลายศรีสุพรรณ มาช่วยทำงาน รวมทั้งให้คำแนะนำ และเทคนิคต่าง ๆ

“ตอนผมเด็ก ๆ งานส่วนใหญ่เป็นพวกขันเงิน ขันน้ำพานรอง สลึง ถาด ส่วนมากเป็นของใช้ ผมริเริ่มมาทำงานแผ่น โดยใช้แนวคิดจากการเอางานแกะสลักมาปรับใช้ เป็นงานประดับตกแต่งบ้าน ตอนแรกตลาดยังไม่ค่อยดี แต่เราก็ทนกว่าจะตีเข้าตลาดได้ก็หลายปี เกือบ ๑๐ ปี พอมันดีขึ้นพวกน้อง ๆ ที่มาเป็นลูกศิษย์ก็ได้งานทำเยอะ ถ้าเป็นงานแผ่นภาพก็ใช้ประดับตกแต่ง ถ้าเป็นงานลวดลายก็ใช้ประดับคอนโด หัวเตียง โคมไฟ”

ครูดิเรก สิทธิการ กับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นตามแนวทางการทำงานร่วมสมัย

ผลงานโดดเด่น

ครูดิเรกได้สร้างสรรค์ผลงานไว้มากมาย ทั้งผลงานในรูปแบบดั้งเดิม จำพวกของใช้ และงานแผ่นภาพผลงานหลายชิ้นนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่ผู้สร้างสรรค์ และเป็นที่ยื่นชมยินดีของผู้ได้ไว้ครอบครองงานบางชิ้นเป็นสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งจะกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาติต่อไปในอนาคต ดังเช่น ตุงทองคำ และสลุงพ่อ สลุงแม่

“ตุงทองคำ ทางจังหวัดเชียงราย สร้างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา อาจารย์ถวัลย์ ดัชนี และอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นผู้ออกแบบผมทำอยู่ประมาณ ๔-๕ เดือน มี ๒ ตัว ขนาดยาว ๑.๒๐ เมตร กว้าง ๕๐ เซนติเมตร ปัจจุบันคงเก็บไว้ในวังไปถ้ายรูปไม่ได้ ส่วนสลุงพ่อสลุงแม่ เป็นของจังหวัดเชียงใหม่สั่งทำ ทำด้วยเงิน สลุงแม่ทำก่อน ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ ตอน ๖๐ พรรษา ปี ๒๕๓๕ สลุงพ่อถวายฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตอน ๗๒ พรรษา ลวดลายเป็นพระราชกรณียกิจออกแบบโดย อาจารย์อุดม วิจิตรธรรมากุล อาจารย์ราชมงคณ เดี่ยวนี้คงจะเก็บไว้ที่พระตำหนักภูพิงค์”

ผลงานการดุนโลหะสลักเงิน ที่สร้างชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้ครูดิเรกมากที่สุดอีกชิ้นหนึ่ง อีกทั้งเป็นผลงานที่สะท้อนให้สัมผัสถึงการใช้ทักษะฝีมือที่ประณีต ละเอียด ประกอบกับภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษ ได้แก่ อุโบสถ วัดศรีสุพรรณ ซึ่งเป็นอุโบสถเงินหลังแรกของโลก มีแนวความคิดมาจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศาสนสถานคู่ชุมชน ในการก่อสร้างโครงสร้างหลักใช้การก่ออิฐถือปูนเช่นเดียวกับการสร้างอุโบสถทั่วไป แต่เปลี่ยนการประดับปูนปั้นและเครื่องไม้เป็นการดุนสลักลวดลายบนแผ่นเงิน แผ่นนอคูมิเนียม ตลอดจนจนถึงเงินประสม จากนั้นจึงนำมาประดับในอุโบสถหลังนี้ทั้งหลัง ครูดิเรกออกแบบลวดลายต่างๆ ให้มีความร่วมสมัย โดยเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนาและศิลปะสมัยใหม่ เกิดเป็นลวดลายเฉพาะมีเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงฝีมือที่ประณีตเชี่ยวชาญ สมเป็นครูภูมิปัญญาของล้านนาไทย

“ในส่วนข้างบนจะเป็นผมออกแบบเขียนแบบลวดลายทั้งหมด ลงมือทำเองด้วยมีลูกศิษย์ช่วยบ้าง ทำอยู่ในวัดเกือบ ๘ ปี จากนั้นให้ลูกศิษย์ทำต่อในช่วงล่าง ผมย้ายออกมาอยู่ที่นี้ ข้างล่างเป็นงานของลูกศิษย์ทั้งหมด ของผมจะเป็นแค่ข้างบน”

ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง

เพื่อสืบสานงานช่างศิลป์อันทรงค่านี้ให้คงอยู่ ครูดิเรกจึงถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังที่สนใจมาเรียนรู้เรื่อยมาเป็นเวลาหลายปี จวบจนปัจจุบันครูดิเรกได้ก่อตั้ง กลุ่มหัตถศิลป์ด้านนาวัตศรีสุพรรณ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มสร้างงานคุณโลหะสลักเงินและสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านแก่คนรุ่นใหม่ ถ่ายทอดศิลปะช่างมรดกทางวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงอยู่ สืบวิชาชีพสืบล้ำสู่สักรุ่นต่อไป

สิ่งที่ครูดิเรกถ่ายทอด คือ การเน้นสอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้การอนุรักษ์เครื่องเงินแบบโบราณ ไปพร้อม ๆ กับการประยุกต์สร้างสรรค์งานศิลปะหัตถกรรม การคุณโลหะสลักเงินในรูปแบบร่วมสมัยควบคู่กันไป

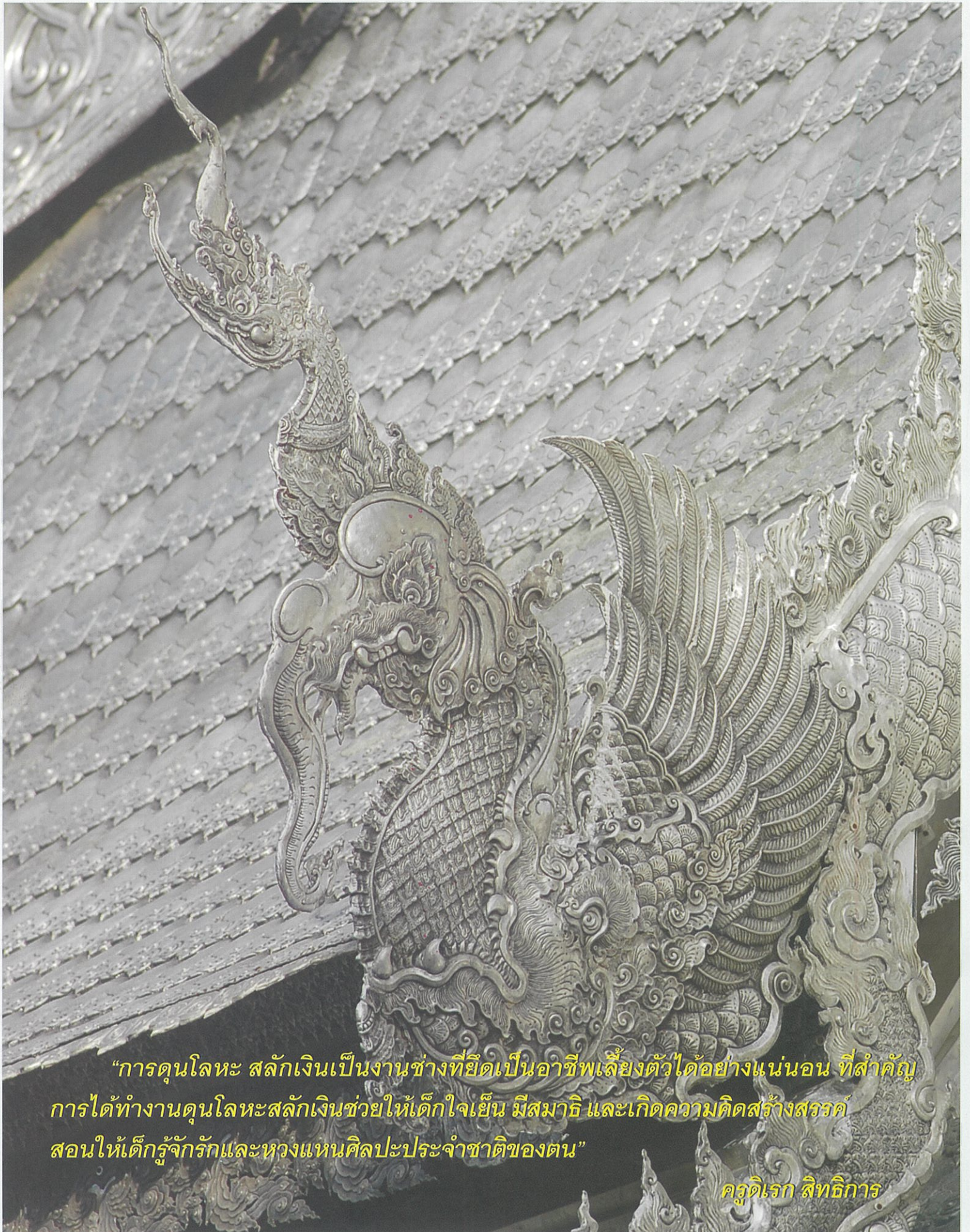
๑

๑. ครูดิเรกสอนกลุ่มนักเรียน

๒

๒. ครูดิเรกสอนการคุณเครื่องเงิน
ให้แก่ชาวบ้าน

“การดูโลหะ สลักเงินเป็นงานช่างที่ยึดเป็นอาชีพเลี้ยงตัวได้อย่างแน่นอน ที่สำคัญ
การได้ทำงานดูโลหะสลักเงินช่วยให้เด็กใจเย็น มีสมาธิ และเกิดความคิดสร้างสรรค์
สอนให้เด็กรู้จักรักและหวงแหนศิลปประจำชาติของตน”

ครูดีเรก สิทธิการ